Colecţia *Liman duhovnicesc*
Conferințele ASCOR Iași
6

Părintele Constantin Galeriu

Taina zilei a 8-a

Prezenta broşură reflectă transcrierea (adaptată pentru tipar) conferinței susținute în anul 1999, de Părintele Constantin Galeriu, la invitația ASCOR Iaşi.

ISBN 978-606-666-032-7

Părintele Constantin Galeriu

Taina zilei a 8-a

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfinţitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

Editura DOXOLOGIA
Iaşi, 2013

Dumnezeu este viața şi omul a fost făcut pentru viață. Noi credem că, în sine, căderea a fost o schimbare a gravitației omului. Chemat cu fața spre Dumnezeu Cel Viu, omul gravitează spre Acesta, fața Domnului însemnând viață. Sfântul Ioan Scărarul, a cărui zi o prăznuim într-una dintre duminicile Postului Mare, spune că „lumina divină este zâmbetul feței lui Dumnezeu şi în acest zâmbet al feței Lui a fost zidit Adam". Zâmbetul revelează lumina, bucuria luminii lăuntrice şi, deci, în această lumină a fost creat protopărintele nostru.

Dumnezeiescul Maxim Mărturisitorul înfățişează creația în trei stadii: stadiul întâi, al existenței (când a chemat Dumnezeu lumea la existență); stadiul al doilea, al existenței în bine, în har, în Botez dacă vreți; şi al treilea stadiu, în Înviere, în „înveşnicire" - cu alte cuvinte, după dumnezeieştii Părinți, al zilei a opta.

Această zi, a opta, o preamăreşte Biserica în cuvântul pascal, în imnul pascal:

„Această aleasă şi sfântă zi”, unde aici e tradus ca ziua cea dintâi a săptămânii, dar textul original o numeşte „zi una”, deci unică a săptămânii, „împărătească şi doamnă, praznic al praznicelor şi sărbătoare a sărbătorilor, în care binecuvântăm pe Hristos în veci”. Zi una, zi unică, aşa cum a fost numită şi de Sfântul Vasile cel Mare: „ziua întâi a creației, zi una”, adică nu una dintre mai multe, ci unică. Altfel spus, Ziua Învierii este o nouă creație - ziua a opta.

Cuvântul „Paşte” provine din evreiescul „pascha” sau grecescul „pasha” şi înseamnă trecere. Mircea Eliade subliniază trecerea de la un mod de a fi la un altul, iar omilia pascală, cu alte cuvinte predica, pe care Biserica a rânduit-o ca înțelegere a tainei Paştelui, spune că „Paşte” provine din cuvântul care în vechiul grai evreiesc înseamnă „trecere”. Fiindcă aceasta este ziua în care Dumnezeu a adus la început lumea dintru neființă întru ființă, şi iarăşi a smuls poporul israelitean din mâna faraonului şi l-a trecut prin Marea Roşie, şi tot în această zi - să ascultăm aici cu uimire!

- S-a pogorât Dumnezeu din ceruri şi S-a sălăşluit în trupul Fecioarei.

Aşa înțelegem taina aceasta a trecerii, a unui suiş continuu şi - cum dumnezeieştii Părinți, din inspirație dumnezeiască, au tâlcuit - acesta este drumul creaturii, al făpturii: de jos în sus față de calea Dumnezeirii, care este de sus în jos.

Sfântul Grigorie Palama spune atât de luminos, revelator: „fire mai presus de fire, Dumnezeu nu are a sui la slavă mai înaltă”. Deci slava Lui se descoperă prin coborâre, prin smerenie, iar slava omului se dezvăluie prin suiş.

Părintele Stăniloae a subliniat adânc lucrul acesta – repet: de suiş al făpturii -, pentru că Origen, după filozofi, după Platon îndeosebi, înfățişa sufletele din lumea esențelor divine, coborârea sufletelor în trupuri, ca pe un fel de pedeapsă a lor. Cu alte cuvinte: drumul în jos. Origen a greşit. Revenim, iarăşi, la această idee şi aceasta este calea: cea a existenței făpturii într-un continuu suiş. Ați văzut cum înfățişa Sfântul Maxim Mărturisitorul viața omului: de la existență la existența în har, în bine, în lumină,

până la înveşnicirea ei, prin Înviere, ca înveşnicire a făpturii. Aici - şi vă rog să fiţi cu luare-aminte la aceste taine! - se dezvăluie şi se precizează deosebirea radicală între Dumnezeu-eternitate şi faptură, creaţie (creaţie în ansamblul ei, dar culminând cu omul).

Deci Dumnezeu este veşnicia, aşa cum dumnezeiescul Pavel spune: „Cel ce locuieşte întru lumina neapropiată, singurul care are nemurirea şi locuieşte întru lumina neapropiată". Acestea le scrie lui Timotei, iar în Epistola către Evrei, de asemenea: „Melchisedec... Arhiereul cel veşnic, cel fără început al zilelor şi fără sfârşit al vieţii".

Creaţia începe cu acea zi una, deci Dumnezeu nu are un început al zilelor. Iar Sfântul Vasile cel Mare îl preamăreşte pe Dumnezeu într-o rugăciune relevatoare, spunând: „nici începând, nici încetând". Contemplând, atunci, realitatea lui Dumnezeu, ne punem întrebarea: pentru conştiinţa umană trebuie să existe o realitate eternă? La această întrebare răspunde uşor cel mai simplu dintre oameni. Orice suflet smerit ar putea răspunde: trebuie să existe o realitate

eternă. De ce ? Simplu de tot! Neantul nu produce. Nimicul nu produce. Cineva spunea: „Nu mai spuneți neant, părinte, că asta este pentru oameni mari, învățați! Spuneți pentru oamenii simpli”. Dar realitatea există cu adevărat, există din veci. În acelaşi timp, această realitate veşnică nu sunt eu. Şi azi vine mărturia ştiinței, că Universul însuşi e condiționat de aceste două categorii, care sunt numite existențiale: timpul şi spațiul.

Personal, voind să mă definesc pe mine, aşa am înțeles. Iată făptura aceasta a mea: născută într-un anumit timp, cu dimensiunile mele, deci condiționată de timp şi spațiu. Dar mai e ceva în fiecare dintre noi, ceva care nu este supus timpului şi spațiului, care e dincolo de noi, şi anume sensul - de unde vin, încotro merg, pentru ce trăiesc. Şi după cum definesc şi filozofii, Dumnezeu este sensul lumii, iar omul, lumea, e graiul lui Dumnezeu, limbajul lui Dumnezeu. Şi dacă Dumnezeu este numai *da*, „toate făgăduințele sunt *da*”, cum Sfântul Apostol Pavel scrie corintenilor, şi Sfântul Evanghelist Ioan, în Apocalipsă, îl numeşte pe Mântuitorul „Cel ce este Amin”, adică

„aşa să fie”, pe româneşte. Martorul zidirii lui Dumnezeu şi acest „Amin”, El rosteşte în primul act al creaţiei, zicând „Să fie lumină!”, să fie Paşte! Şi fiecare zi a creaţiei apare prin acestă poruncă: „Să fie!”. Şi aşa aduce la existenţă toate: de la cele ce n-au fost, la cele ce sunt, de la nefiinţă la fiinţă.

Vom tâlcui şi această mare taină şi puterea creatoare, extraordinară, uimitoare, a acestui cuvânt revelat: *creatio ex* nihilo - creaţie din nimic. Deci făptura există, dar mai pe urmă, prin acest cuvânt al lui Dumnezeu: „Să fie!”, fiecare treaptă a creaţiei e înrădăcinată în acest „Să fie!” dumnezeiesc. Şi dacă Dumnezeu este numai *da*, căci a zis Mântuitorul: „Cuvântul vostru să fie ce este da, da, şi ce este nu, nu!”, făptura nu poate să fie şi „nu”? De unde vine acest „nu” al făpturii? Pentru că în el se înrădăcinează însuşi misterul răului. Părinţii aşa au explicat răul: ca pe o negare a binelui, ca pe acest „nu”. Dar dacă, în mod obişnuit, unii Părinţi mai din Apus au explicat sau au definit, dacă vreţi, răul ca negare a binelui înrădăcinat în libertate, în libertatea făpturii, tot Sfântul

Maxim Mărtirisitorul spune: „existența e mai bătrână decât făptura; existența dumnezeiască e veşnică, făptura e în timp şi, fiind de la neființă la ființă, de la „nu" la „da", în acest „nu", în aceasta trecere de la „nu" la „da", se dezvăluie o taină a făpturii, care să poată spune „nu" chiar lui Dumnezeu. Dar eu, rădăcina mea, existența mea e un „da" al lui Dumnezeu.

Demonul însă l-a înfluențat pe om să spună „nu" chiar lui Dumnezeu, pentru că demonul a vrut să-l aducă din nou pe om de la ființă la neființă, aşa cum tâlcuieşte Sfântul Atanasie cel Mare, dar eu trebuie să ştiu că exist prin acest „da" al lui Dumnezeu şi trebuie să-I spun lui Dumnezeu „da" întotdeauna, şi a-i spune „da", a împlini voia lui Dumnezeu, înseamnă a mă afla în lumina adevărului dumnezeiesc.

Dacă m-ar întreba cineva: „Ce înțelegi dumneata prin a te afla în adevăr?", i-aş răspunde că a fi în adevăr înseamnă „cred şi mărturisesc", înseamnă a mă afla totdeauna, prin gândul meu, cuvântul meu şi fapta mea, în lumina sensului creator şi de viață făcător. Această definire - de a te afla în adevăr - răspunde

deplin condiției noastre umane: să fii pururea, repet, în lumina sensului creator şi binefăcător.

Pe de o parte, Scriptura, adâncul revelat al Scripturii, dar şi ştiința, mărturisesc astăzi că fiecare existență umană este o noutate, e o unicitate. Fiecare suflet omenesc! Unul dintre savanții secolului XX, Georges Ecles, trăitor între 1903-1996, a scris o carte-testament, aş zice al lui, din 1989: „Evoluția creierului şi crearea conştiinței", unde dă mărturia aceasta, conform căreia problemele legate de autoconştiință şi de unicitatea eului au fost neglijate de filozofie poate din cauza mediului materialist şi behaviorist – psihologia aceea a comportamentului şi a influenței mediului - şi adaugă: „Mă voi dedica acestei teme, cea mai adâncă, a condiției umane, şi anume a unicității fiecărui suflet omenesc". Unicitatea sufletului omenesc - „a tous j'amais"- nu este opera evoluției, a stiinței, ci, zice el: „Eu sunt convins că fiecare suflet omenesc, în unicitatea lui, este o operă supranaturală, o operă divină, adică aşa cum mărturisim noi, oamenii credinței. În întâlnirea celor două mesaje - patern

şi matern; mama şi tata – intervine, în taina iubirii, suflarea divină, ca în Ziua cea dintâi a creației, şi atunci apare o ființă nouă, o noutate.

Sunt trei mărturii în Scriptură, îndeosebi, despre această taină. Prima e cea a creației din nimic, după cum s-a spus, a creației *ex nihilo.* Dumnezeu, din libertate absolută, nedepinzând de o materie eternă, cum credea Platon (la care Demiurgul apare doar ca un fel de tâmplar care foloseşte materialul şi face mobila), ci în libertate absolută, creează totul dintru început, dar şi cu fiecare suflet nou apărut în lume, după cum spune Mântuitorul: „Tatăl Meu până acum lucrează şi Eu lucrez”. Temeiul acesta, pur revelat, adică numai revelație - observați că nu filozofia l-a conceput - al creației libere apare ca noutate şi unicitate. Mărturia se află în câteva locuri din Biblie: în Cartea a doua Macabei, capitolul VII, versetul 28, în care mama fiilor Macabei, care se jertfeau pentru păzirea Legii, a credinței lor, spune ultimului copil, care se îndoise pentru o clipă: „Fiule, priveşte la cer şi la pământ, la toate câte sunt, pe care Dumnezeu dintru neființă le-a adus

la ființă” şi când Sfântul Apostol Pavel scrie romanilor: „de la cele ce nu există le-a adus pe acestea existând”.

Noi mereu pomenim la Sfânta Liturghie şi la Sfânta Taină a Botezului cuvintele: „Cel ce ai adus pe toate de la neființă la ființă”. Cum se confirmă, cum se adevereşte acest fapt al creației din nimic, al noutății fiecărei lucrări divine, cum sufletul fiecăruia dintre noi, că fiecare dintre noi - şi asta nu mai poate tăgădui nimeni - este o noutate, este o noutate confirmată, adeverită, ceva care n-a mai existat înainte! Şi acest savant neurofiziolog confirmă: „aceasta nu este o operă a evoluției, a ştiinței, ci este o noutate absolută”.

Îndeosebi tinerilor mă adresez în clipa aceasta, spunându-le: „Tu eşti o noutate, tu ai ceva de spus al tău, unic, tu trebuie să-ți cunoşti, tinere, acest dar unic, mărturisit de dumnezeiasca revelație şi de ştiință, de adevărul ştiințific!”. Şi în această taină unică, a creației din nimic, se înscrie întreaga operă de devenire umană. Cu fiecare generație, cu fiecare suflet, creația se înnoieşte, parcă înviază, şi aici stă misterul actului creator al

omului, numai al omului, pentru că celelalte regnuri se repetă. Dar numai în om Dumnezeu creează mereu ceva nou şi se înnoieşte omul creator în credinţa, în mărturisirea crezului religios - îndeosebi religios, creştin şi ortodox.

Deci atât în contemplarea religioasă, în sfinţenie, se săvârşeşte acest suiş, acest act de înnoire, de creaţie din nou, cât şi în ştiinţă, în artă (aici stă misterul creaţiei artistice!). Fie în cuvânt, fie în cântec, fie în imagine, fie în icoană, dacă autorul nu aduce ceva nou, dacă e o repetiţie, nu poate fi vorba de o creaţie propriu-zisă, ci, aşa cum fiecare persoană umană este nerepetabilă şi unică, aşa doar acea operă merită să primească titlul de creaţie, care este ceva nerepetabil, ceva unic cu adevărat şi nou.

În acest mister al creaţiei a apărut întâi Ziua de lumină, când a zis Dumnezeu: „Să fie lumină!”. Apoi au apărut regnurile creaţiei, dar observaţi că, atunci când se ajunge la om, acesta e creat în seara Zilei a şasea. Să nu omitem faptul că Zilele Creaţiei nu încep cu dimineaţa, ci încep cu seara: „Şi a fost seară, şi a fost dimineaţă: Zi una”; altfel spus:

mersul de la întuneric la lumină, de la nefiinţă la fiinţă, de la Cruce la Înviere, după cum şi sărbătoarea, slujba religioasă a celor şapte laude începe cu Ceasul al nouălea şi Vecernia, apoi, după aceea, către miezul nopţii, cu Miezonoptica, Utrenia, culminând spre dimineaţă cu Sfânta Liturghie, care are în inima ei Taina Împărăţiei. Aşa şi începe Sfânta Liturghie: „Binecuvântată este Împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor!”. Deci omul, în Liturghie, a intrat în Împărăţie, a intrat în cea de-a opta zi a Împărăţiei, a Învierii, şi acest suiş al Zilelor Creaţiei apare întotdeauna ca o zi pascală.

Omul a fost ispitit, iar căderea lui s-a produs din ispită demonică, şi de aceea el se poate salva, pentru că nu de la el a pornit păcatul, ci a fost ispitit. S-a produs o mutaţie gravă prin cădere: în loc de gravitaţia spre faţa lui Dumnezeu, omul gravitează către el însuşi, ori gravitaţia către tine însuţi este gravitaţia către ce e creat, către ce e supus timpului şi spaţiului; căci noi am distins la început - şi aici, iarăşi, o observaţie de

adâncime - între eternitatea dumnezeirii, necreată, şi făptura care e creată, condiționată, supusă timpului şi spațiului. Aici e tâlcul morții, iubiților! Moartea este legată de starea de creație.

Sfântul Atanasie cel Mare spune: „Creat fiind, în timp ai început. Dacă ai început, ai şi sfârşit", şi, atunci, pentru om, actul creator are o distincție a lui. Cele două momente ale creației apar, potrivit planului dumnezeiesc celui de dinaintea veacurilor, după cum spune Scriptura: „Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră". Aceasta este distincția umană, adică omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu şi acest chip, după care am fost creați, este chipul din veci al Fiului lui Dumnezeu. Să nu uităm aceasta!

Aşa tâlcuiesc dumnezeieştii Părinți, ca, de exemplu, Sfântul Vasile cel Mare, care se întreaba: „Cui a zis Dumnezeu: «Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră?». Cui altuia dacă nu propriului Fiu şi chip, Cel care a spus: «Eu şi Tatăl Meu una suntem», Cel care-i «strălucirea slavei Sale, chipul ipostasului

Său»?”. Reținem, atunci, ideea aceasta de mare însemnătate: chipul lui Dumnezeu, al Fiului lui Dumnezeu, Cel care la plinirea vremii S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria, Dumnezeu şi om, dintru început este întipărit în toată umanitatea, pretutindeni, de la un capăt la altul al Planetei. Fiecare om poartă chipul Fiului lui Dumnezeu, iar creştinul îl poartă înnoit în Hristos prin Botez, prin toate Tainele Sfinte şi prin Crucea şi Învierea Lui.

Dar faptul este de o însemnătate negrăită, aceea că acest chip al Fiului lui Dumnezeu este în fiecare om din umanitate. De aceea spune Mântuitorul cândva: „Şi mai am şi alte oi, care nu-s din staulul acesta. Şi pe acelea se cade a le aduce şi acelea vor auzi glasul Meu şi va fi, în final, o turmă şi un păstor”. Deci chipul Fiului lui Dumnezeu este pretutindeni în umanitate, de aceea dialogul interreligios îşi are rostul lui în ziua de astăzi şi în viitor, totodată.

Revenind la omul creat după chipul lui Dumnezeu şi la momentul creator, actul creator, când, „luând Dumnezeu țărână din pământ, l-a făcut pe om şi

apoi a suflat asupra lui suflare de viață şi s-a făcut Adam cu suflet viu" - rețineți, cu suflet viu (nu cum este în unele traduceri: „ființă vie", căci ființa este vie, dar sufletul poate să fie şi mort) – ne punem întrebările: „De unde suflare de viață? De unde a răsărit? De unde a fost revărsată în om? Din pământ? Din cele create?". Nicidecum. Țărâna pământului era din cele create din nimic, suflarea de viață însă din dumnezeire, din eternitatea lui Dumnezeu. E o taină atât de luminoasă a Ortodoxiei! Harul dumnezeiesc - cu alte cuvinte, energiile necreate ale lui Dumnezeu - se împărtăşeşte făpturii. Despre aceste energii necreate, ştim din tratatele de dogmatică, din tomuri teologice dezbătute la mari Congrese, dar noi trebuie să le aducem în viul vieții. Să înțelegem ce înseamnă harul dumnezeiesc necreat. Ați observat: țărâna era din pământ, din care provenea biologicul, dar harul e de la Dumnezeu; harul, pe care noi l-am contemplat în Duminica a doua din Post, când l-am pomenit, l-am cinstit pe Sfântul Grigorie Palama, teologul luminii necreate.

Dumnezeu a suflat suflare de viață în trupul omului, zidit de mâna Sa, căci „mâinile Tale m-au făcut şi m-au zidit", cum spune Psalmistul, iar mâinile Tatălui ştim că sunt Fiul şi Duhul Sfânt, după cum ne-a tâlcuit nouă Sfântul Irineu. Ori această suflare de viață în om i-a dat şi-i dă nemurirea. Aici este taina nemuririi sufletului omenesc, a sufletului înțeles nu în sens platonic, ca esență existentă din veci, ci al unei realități create şi, aşa cum evocam la început, a unei realități noi şi unice. Dumnezeieştii Părinți, dintre care Sfântul Grigorie Palama îndeosebi, ne învață că Dumnezeu a creat deodată sufletul omului prin suflarea de viață şi, creându-l, i-a împărtăşit harul din veşnicia Lui, dar a creat sufletul ca un vas al harului, ca un vas care să poarte în el realitatea veşnică, nemuritoare, a harului dumnezeiesc. Deci purtăm în noi, de la origine, această realitate dumnezeiască: harul veşnic.

Sunt două lumi în făptura umană: e zidirea aceasta creată, ca celelalte făpturi, dar şi deosebită totodată în distincție, şi în unitate cu întreaga creație (chiar şi cu aerul pe care-l respir, şi cu

pâinea pe care o mănânc, şi cu apa pe care o beau mă aflu în unitate, dar am distincția, unicitatea mea prin harul dumnezeiesc necreat) şi acest har, care este deodată şi distinct, pentru că îşi are rădăcina în veşnicia dumnezeiască, e, totodată, şi unit cu noi. Făptura umană nu o putem concepe decât susținută de harul dumnezeiesc: „însă conştientizat şi ierarhizat în tot mai multă plinătate", cum zice o rugăciune din cadrul canonului pentru Sfânta Împărtăşanie, că „îndepărtându-mă de patimi să dobândesc adăugirea harului Tău". Deci harul se adaugă neîncetat. Iată cum citim din Evanghelia după Ioan, pe care-o vom auzi acum, la Paşte: „Din plinătatea Lui noi toți am luat şi luăm har peste har". Deci harul lui Dumnezeu este pretutindeni; el susține creația, dar ierarhic, la fiecare treaptă a creației, până la om, în care Dumnezeu, zidind vasul sufletul omenesc, a suflat în el harul dumnezeiesc, lumina cea nemuritoare, lumina pascală.

Sufletul omului este tron al harului - aşa este numit de Sfinții Părinți -, iar harul este ochiul lui Dumnezeu în sufletul

nostru. De aceea zic Părinții: „tribunalul lui Dumnezeu este în sufletul tău”. Glasul conştiinței atunci când te vezi vinovat, este, de fapt, glasul lui Dumnezeu în tine, numai să ştii să-l auzi. Când Sfinții Părinți erau întrebați, în întâlnirile lor cu credincioşii, de către cineva aflat la o răspântie a vieții lui, la un greu, la un necaz, aceştia îi răspundeau exact ceea ce omului respectiv îi trebuia. „De unde, părinte, mi-ai dat acest cuvânt?”, spunea cel în cauză. „Întâi m-am gândit la Dumnezeu, m-am rugat, şi primul gând pe care mi l-a dat Dumnezeu ți l-am împărtăşit, şi acela era gândul şi cuvântul adevărului”. Aceasta dovedeşte, repet, că harul lui Dumnezeu e prezent în noi. Noi nu suntem atenți la el, aşa cum n-a fost atent Adam. Când acesta s-a ascuns printre pomii grădinii, atunci nu Dumnezeu s-a ascuns de el, ci Adam, ca şi noi, s-a ascuns de Dumnezeu. Dumnezeu ne strigă, El ne cheamă: „Adame, unde eşti?”. Atunci înțelegem, din harul dumnezeiesc, care ni s-a insuflat şi care este veşnic, ce s-a petrecut prin păcat.

Țărâna din care a fost făcut omul era luată din ce este muritor, din ce e creat, harul lui Dumnezeu însă din ce e necreat. Ce a auzit Adam după căderea în păcat? „Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce”. Şi ce s-a întors în pământ? S-a întors ceea ce era creat, ceea ce era adus de la neființă la ființă. Şi a rămas ceea ce era necreat - harul lui Dumnezeu - şi vasul creat, sufletul creat, dar menit să poarte harul, lumina Dumnezeirii în el. Omul, adică, este capabil de infinit, capabil de dumnezeire, având în sine dorul acesta, dumnezeiescul dor, de a birui mai ales moartea. Căci păcatul a adus moartea şi a adus-o atât de simplu!

Când Dumnezeu l-a aşezat pe om în grădina Raiului, l-a lăsat pe acesta să o lucreze, să o păzească la fel ca un păstor, ca un preot, dacă vreți, al creației. Într-adevăr, Dumnezeu i-a poruncit lui Adam: „poți să guşti din toți pomii grădinii”, după cum scrie în Scriptură, la Cartea Facerii, capitolul II. „Ce a vrut să spună prin aceasta?”, întreabă Sfântul Ioan Damaschin. Aceasta a vrut să spună Dumnezeu: „Suie-te prin toate făpturile la Mine şi din toate făpturile gustă un

singur fruct: pe Mine, viața cea adevă-rată!", deci ca dintr-o Împărtăşanie. Creația a fost dată omului ca o Euharistie, ca o Împărtăşanie, să guste din toate făpturile şi, atunci, el să fie un preot al creației, un păstor al creației.

Dar i-a zis: „Din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit!". A murit Adam în ziua în care a greşit? A murit? Vedeți că şi aici se tâlcuieşte atât de adânc înțelesul celor două lumi din Adam: lumea trupească, din țărâna pământului, şi lumea sufletească! Sufleteşte, atunci a început moartea şi nu numai atunci. Să fim cu multă luare-aminte! E o temă capitală şi aceasta. Atunci a început moartea şi moartea adevărată aceasta este: în suflet, nu în trup.

Dacă Adam ar fi rămas în această comuniune față către față cu Dumnezeu, atunci ar fi dobândit nemurirea prin harul dumnezeiesc transfigurator în el. Vedeți, când zicem noi în Sfânta Evanghelie: „La început era Cuvântul, şi Cuvântul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvântul", acest „era dintru început

la Dumnezeu” în limba grecească se traduce „cu fața către Dumnezeu”. Deci Cuvântul, Fiul lui Dumnezeu, e cu fața spre Dumnezeu. Aşa a fost făcut şi Adam: să fie cu fața spre Dumnezeu; el a fost creat chiar după chipul Fiului lui Dumnezeu şi în clipa în care, la ispita demonului, el şi-a întors fața de la Dumnezeu către sine, către strălucirea eului său, şi, după aceea, din iubire de sine, iubire de trup şi iubire de lume, el s-a despărțit de Dumnezeul Cel Viu, a intrat moartea în el prin gustarea fructului din pomul cunoştinței binelui şi răului.

De reținut este faptul că nu cunoştința a oprit-o Dumnezeu - să nu greşească cineva! -, pentru că sunt multe idei ici-colo, susținute uneori chiar de teologi. Păi, ar mai fi fost progres sau ştiință dacă ar fi fost aşa? Nu ştiința, nu cunoştința a oprit-o Dumnezeu. Cunoştința este un dar al lui Dumnezeu, un dar al Duhului Sfânt. Proorocul Isaia numeşte întâi darurile Duhului Sfânt, în capitolul XI, 1-3: „Şi va odihni peste el duhul înțelepciunii, duhul înțelegerii, duhul sfatului, duhul tăriei, al puterii, duhul cunoştinței, duhul dreptei credințe,

duhul temerii de Dumnezeu" - deci cunoştinţa este un dar al lui Dumnezeu, un dar al Duhului Sfânt, iubiţilor! Iar Mântuitorul spune: „Aceasta este viaţa veşnică: să Te cunoască pe Tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, şi pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis" (In. 17, 3).

Nu cunoştinţa a oprit-o Dumnezeu, ci ruptura, dacă vreţi, schizofrenia! Aici este originea „schizofreniei": în ruptura dintre bine şi rău, adică să guste cunoştinţa în Scriptură, care înseamnă cunoaştere, unire. Însă Dumnezeu a rânduit omului să fie unit cu Dumnezeu, să stea cu faţa spre Dumnezeu. Prin păcat însă s-a schimbat în om sensul gravitaţiei lui, ajungând să graviteze către el, către lume, către ce e muritor, către ce e creat. Creaţia - repet şi subliniez acest lucru - este supusă timpului, compunerii şi descompunerii. Aşa înţelegem că celelalte făpturi şi regnul vegetal sunt supuse morţii, deoarece aceasta este firea lor. Subliniez aceasta pentru că unele teorii apusene altfel au interpretat moartea.

Distincţia radicală între Dumnezeu şi făptură este cea între necreat şi creat,

deoarece tot ce este creat e supus timpului şi spaţiului. Omul însă a primit din harul dumnezeiesc al veşniciei şi, nerămânând credincios harului, harul, totuşi, nu s-a pierdut, căci „Dumnezeu nu-şi ia înapoi nici harul, nici chemarea”, după cum spune Sfântul Apostol Pavel la Romani 11, 29, dar trupul a căzut în moarte, căci trupul era adus din ţărâna pământului, adică din ceea ce este supus timpului şi morţii. Şi în această condiţie revine harul, care este singura punte a mea între mine şi Dumnezeu, este inelul de logodnă între mine şi Dumnezeu. În ziua în care Adam a greşit, a început moartea, moartea sufletească şi – repet, pentru a înţelege deplin - în suflet începe moartea, şi aceasta este adevărata moarte! Cea trupească, dacă vreţi, e firească, de aceea se şi spune că e firească şi faptul aceasta este de o însemnătate capitală. Pentru că, iubiţilor, credinţa noastră şi teologia noastră trebuie să adâncească mai mult cele două teme capitale: tema morţii şi tema Învierii, tema pascală.

Tema morţii trebuie adusă de la cea trupească - aceea care nu este esenţială,

aceea care e firească, după păcat - la cea sufletească. Altfel spus: să conştientizăm moartea. Cea trupească n-o poţi conştientiza, dar cea sufletească o poţi. Acesta este un fapt capital în viaţa duhovnicească, în credinţă. Iar Învierea să fie adusă din veacul de apoi, de la Sfârşitul Lumii, când vor învia trupurile şi creaţia întreagă va intra în înveşnicire, cum spunea Sfântul Maxim. Să o aducem aici, acum, în ziua de astăzi, după cum tâlcuim după Sfânta Scriptură. Deci întâi se cuvine să abordăm tema aceasta, a morţii sufleteşti, care este capitală şi care este învinsă pentru Înviere, prin Taina Crucii, prin jertfă.

Esenţa întregii noastre credinţe, căci iată, întâi este mărturisirea Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, e mărturia iubirii, căci Dumnezeu este iubire, pentru că este Treime. De aceea Dumnezeu este iubire. Dacă noi am contempla pe Dumnezeu ca pe un singuratic, ca pe un solitar metafizic, ca pe o monadă, atunci un însingurat, din veşnicie însingurat, de unde să ştie ce este iubirea, că a iubi înseamnă a trăi viaţa celuilalt! Şi, atunci, fiind din veşnicie un însingurat, nici în

creație n-ar putea exista iubire. De aceea, acele religii care mărturisesc un fel de monoteism de acesta însingurat, solitar, n-au taina iubirii. Acolo apar terorismele şi celelalte, despre care nu e nevoie să spunem mai multe.

Repet: Dumnezeu este Treime şi, pentru că este Treime, este iubire, după cum a zis cineva, că unul nu se poate iubi decât pe el însuşi, în doi, iubirea pereche, n-ai ieşit încă din egoism, însă numai în trei este iubirea infinită. De aceea numărul trei este numărul înfinitului. Că şi unul şi celălalt îşi revarsă iubirea în al treilea. Deci deodată Sfânta Treime este mărturia, şi Sfânta Cruce este mărturia Treimii, mărturia iubirii Treimii, Care a trimis pe Fiul să Se jertfească, să ne descopere în Cruce iubirea dumnezeiască: „Căci aşa a iubit Dumnezeu lumea, că pe Fiul Său, Cel Unul Născut, L-a dat, ca tot cel ce crede să nu piară, ci să aibă viață veşnică". Deci Crucea este deodată semnul Treimii, semnul iubirii dumnezeieşti din eternitate, semnul iubirii întrupate.

Două sensuri, îndeosebi, are Crucea. Întâi este sensul acesta, al iubirii, şi al

iubirii din veşnicie, după cum citim în Apocalipsa lui Ioan, autor şi al Evangheliei care-i poartă numele, la capitolul XIII, versetul 8, unde se spune: „Şi se vor închina Fiarei apocaliptice toți locuitorii Pământului, ale căror nume nu sunt înscrise în cartea Mielului junghiat de la întemeierea lumii". „Mielul junghiat de la întemeierea lumii" - aşa să citiți, că în unele traduceri se spune greşit „ale căror nume nu sunt trecute de la întemeierea lumii în Cartea vieții Mielului junghiat". Altfel spus, predestinație, că la începutul lumii au fost predestinați: unul la bine şi unul la rău. Doamne, păzeşte! E greşeală! Textul corect, original, acesta este: „Mielul junghiat de la întemeierea lumii". Deci pentru întemeierea lumii înjunghiat sau, altfel spus, întemeierea lumii stă în jertfă, stă în iubire.

Lumea este creată din iubire dumnezeiască, din voință, putere, şi orice act creator e din iubire. Creația e din iubire, din jertfă. Jertfa stă la temelia creației, la temelia oricărui act creator, şi mai ales la temelia actului creator uman. Însă nu numai la baza actului creator

uman, şi la cel al artistului, al omului de ştiinţă, ci la temelia actului creator al fiinţei mele, al existenţei mele! Dacă existenţa mea şi existenţa oricărei fiinţe este o noutate, să trăim cu tărie această taină!

La temelia oricărei fiinţe, când se pune plămada ei, să fie trăit acest act, căci un act creator de iubire divină este. Dacă Dumnezeu binecuvântează cu noutate această nouă fiinţă, cum să am eu conştiinţa, ca şi om, când ştiu că e o intervenţie divină în orice făptură umană, că mă fac părtaş Dumnezeirii atunci, şi cum să nu trăiesc acest act? Nu ca pe un act de poftă, de pasiune, de necesitate fiziologică! Doamne, acestea ţin de cele din afară, nu de adâncul fiinţei umane! Să-l trăiesc cu adevărat ca pe un act de jertfă, în care fiecare să aibă conştiinţa că dă ce are mai scump, mai sfânt în el, pentru că stă la temelia unei fiinţe care poate să devină un sfânt, un savant, un geniu sau să devină, dimpotrivă, un tiran, un dictator, un criminal. Aşa au trăit Sfinţii şi măcar noi, creştinii ortodocşi, pretutindeni să iradiem această

conştiinţă, că e act sfânt, mai sfânt decât o operă, căci dacă omul creează opera, opera cea mai adâncă este o noutate.

În suflet începe moartea şi tot în suflet trebuie să înceapă şi Învierea, iar Crucea este legată de Înviere. Cel dintâi aspect al Crucii este acela de iubire, de iubire creatoare, iar al doilea aspect al Crucii, după păcat, este cel de biruire a morţii. Primul aspect are, aşadar, o semnificaţie adâncă. Prima dimensiune a jertfei, a Mielului junghiat de la întemeierea lumii, pentru întemeierea lumii, este iubirea.

Crucea este expresia supremă a iubirii. Jertfa este expresie a iubirii, dar totodată Crucea, adică jertfa, se face şi cu puterea biruirii morţii, adică a ceea ce m-a omorât. Păcatul a produs moartea. Dumnezeu n-a produs moartea pentru om, nu se bucură de pieirea lui. Şi dacă moartea a început în suflet, prin despărţirea mea de Dumnezeul cel Viu, atunci de aceea Părintele Ceresc a trimis pe Fiul Său în lume, „ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică". Şi ne-a adus Hristos, odată cu

mărturia iubirii supreme, şi puterea biruirii morţii, şi puterea şi începutul celei de-a opta zi, a zilei pascale.

Al doilea aspect al Crucii este moartea morţii. În rugăciunea care se rosteşte la Sfântul Maslu auzim: „Doamne, armă asupra diavolului Crucea ta ai dat-o nouă, că se cutremură, nesuferind a căuta spre puterea ei, că morţii ai sculat şi moartea ai surpat; pentru aceea ne închinăm cinstitei Crucii Tale şi Învierii”. În ziua Duminicii Crucii aşa ne-am rugat şi am mărturisit: „Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, şi Sfântă Învierea Ta o lăudăm şi o mărim”, iar în Evanghelie ne aduce aminte cuvintele Domnului: „Cel ce vrea să vină după Mine, să-şi ia Crucea, să se lepede de sine şi să-Mi urmeze Mie”. Lepădare de sine – reţineţi! Acest cuvânt, „să se lepede de sine”, este rostit numai de Mântuitorul. În toată literatura veche, în toată filozofia, în tot ce s-a scris până la Hristos n-a rostit nimeni acest cuvânt: „Să se lepede de sine”, care este numai al Mântuitorului. Şi ce înseamnă lepădare de sine? Lepădarea de sine înseamnă lepădarea de eul meu introvertit, de

egocentrismul meu, de ceea ce m-a omorât pe mine, pentru că eu, schimbând direcția de la fața lui Dumnezeu către mine, am săvârşit păcătul, pentru că, după cum zic Părinții, „prin păcat nu cazi din brațele lui Dumnezeu, dar te îngropi în tine însuți ca într-un mormânt". Pentru că, despărțit de Dumnezeul cel Viu, tu eşti creatură şi sufletul rămâne nemuritor, dar într-o agonie muribundă continuă - dacă vreți -, în „întunericul cel mai din afară".

Se spune că şi marea tragedie a demonului de aici vine, că nu poate muri. De altfel ştim că atâția ar vrea să scape, sărmanii - ferească Dumnezeu de sinucidere! -, de răspundere, dar nu scapi niciodată. Doamna Ross, acea vestită doctoriță elvețiană, care a readus din moartea clinică mii şi mii de subiecți, a dezvăluit acest fapt, că în cazul oricărei tentative de sinucidere, acel moment este reiterat la înfinit.

Şi mă întreba cineva despre un caz, care parcă s-a petrecut de curând la noi sau nu ştiu unde, în care un bărbat şi-a ucis iubita. „Aveam gânduri de sinucidere, dar n-am făcut-o", spunea el. De

ce? „Ştiam că păcatul sinuciderii nu se mai iartă, dar acesta se iartă - al uciderii”. Este înspăimântător. Cineva m-a întrebat: „De ce nu se iartă, părinte?”. E simplu răspunsul. Nu mai este timp să te pocăieşti. Ai murit neîmpăcăt - acesta-i răspunsul cel mai simplu.

Dar să revenim la tema noastră: taina Crucii, Cruce care are puterea de a omorî ceea ce mă omoară. Ori lepădarea de sine înseamnă să mă lepăd de ceea ce am dus eu, făptura mea, la moarte, că eu, zidit după chipul lui Dumnezeu, şi cu harul nemuririi, întorcându-mă spre mine însumi, m-am despărțit de Dumnezeul cel Viu, deci de viață, şi acum trebuie să mă lepăd de aceasta şi să mă lepăd de starea mea de creatură, ca să răspund lui Dumnezeu, Care mă doreşte după chipul Lui, în dialog cu El, în înveşnicirea mea. Deci asta înseamnă lepădarea de ceea ce mă ucide - să-mi iau crucea, după cum spun Dumnezeieştii Apostoli. Sfântul Pavel ne învață: „El S-a făcut păcat pentru noi”, iar Sfântul Petru spune: „a răstignit în Trupul Său păcatul nostru”, iar Pavel spune

iarăşi: „Cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul cu patimile şi cu poftele”.

Deci Crucea înseamnă răstignirea a ceea ce mă ucide pe mine, iar această răstignire, omorâre a morții, înseamnă să aducem taina morții din trup în duh, în conştiință. Aceasta trebuie să o facem noi, conştienți. Aici este toată taina lucrării Bisericii: în lucrările ei, în rugăciune, în cuvântul lui Dumnezeu, în Sfintele Taine, în sfintele virtuți. Întreaga lucrare a Bisericii aici se concentrează: în a răstigni în mine ceea ce mă ucide. Şi conştient trebuie să trăiesc aceasta, pentru că moartea fizică nu rezolvă nimic în această privință, pentru că este doar o simplă stare.

La slujba pe care o facem la înmormântare avem acea rugăciune, de o mare frumusețe şi adâncime, de la Sfinții Părinți: „Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce cu înțelepciunea Ta cea negrăită ai zidit pe om din țărână, dar l-ai impodobit pe el cu chip şi frumusețe, aşa cum se cuvenea slavei Împărăției Tale, vrând să-l aduci după chipul şi asemănarea Ta! Dar omul, deşi a fost împodobit cu chipul Tău divin, nu l-a păzit, ci a încălcat

porunca învățăturii Tale. Dar pentru ca răutatea sa să nu rămână nemuritoare, din iubire de oameni ai poruncit ca amestecul acesta, negrăita legătură dintre trup şi suflet, să se taie, să se desfacă, Dmnezeule al Părinților noştri, prin vrerea Ta cea dumnezeiască, aşa încât sufletul să meargă acolo, de unde şi ființă şi-a luat, până la Învierea cea de obşte, ca trupul să se întoarcă întru cele din care a fost alcătuit, adică în pământ". Deci Dumnezeu a îngăduit moartea - potrivit acestei rugăciuni - pentru ca răutatea să nu rămână nemuritoare. Deci pentru ca în moarte să moară răul.

În moartea fizică, trupească, moare răul? Hotărât că nu. Dovada e că, dacă ar muri răul în moartea trupească, n-ar mai fi iadul, n-ar mai exista iadul. Şi, atunci, nu moartea fizică rezolvă problema morții morții, desființării răului, ci moartea conştientă. Moartea a început în suflet şi, de aceea, eu în suflet trebuie să o birui, să o răstignesc. Trebuie să fiu conştient că păcatul, că despărțirea de Dumnezeu, că necredința m-a ucis şi mă ucide. Şi, atunci, eu trebuie să ucid ceea ce mă ucide. Vedeți ce

adânc e cuvântul aici, în troparul pascal: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând" - deci cu moartea Mântuitorul a călcat moartea, prin moartea Lui a biruit moartea şi, atunci, după chipul lui Hristos, şi eu trebuie să omor moartea conştient. Nu e chiar atât de greu! Nu e înspăimântător!

Problema este adâncă, foarte adâncă, dar nu cu neputință de dezlegat. Simplu: întoarcerea mea la Dumnezeu, cu fața la Dumnezeu, cu fața către Dumnezeul cel Viu, trebuie să o fac omorând ceea ce m-a omorât. Acesta este un fel de înțelegere a păcatului în această realitate tragică a lui.

Că prin orice păcat - fie, bunăoară, al îmbuibării pântecelui, al desfrâului, al iubirii de arginți, al mâniei, al invidiei, al leneviei, al slavei deşarte sau al mâniei, ori cele şapte păcate capitale, ori păcatele împotriva Duhului Sfânt, al necredinței, al deznădejdii, al neiubirii, sau păcatul strigător la cer al uciderii, în care „glasul sângelui fratelui tău strigă din pământ" - privirea omului e de la Dumnezeu la lumea aceasta a morții şi a celor muritoare.

Eu, în toate actele mele, trebuie să-mi schimb privirea de la lume, de la ceea ce este trecător, de la ce e muritor, la Dumnezeu, ca prin toate actele Sale mântuitoare - prin Sfintele Taine (Botez, Mirungere, Euharistie şi toate celelalte), prin rugăciune, prin citirea cuvântului dumnezeiesc, prin sfintele virtuţi - eu să simt pe Dumnezeu, după cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Ori de mâncaţi, ori de beţi, toate cu Dumnezeu să le faceţi, căci întors cu faţa către Hristos ai ieşit din lumea morţii!”. Să am conştiinţa că eu sunt în faţa lui Dumnezeu şi săvârşesc toate la El. Rugăciunea este o comunicare cu El. O, Doamne, ce mare taină-i rugăciunea!

Dacă Adam vorbea cu Dumnezeu în răcoarea Raiului, cel mai mare dar care ne-a rămas nouă de la cădere îl simţim că este rugăciunea. Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „e mâna prin care primim toate darurile”, şi ne-a rămas acest dar, şi poţi să împlineşti acest dar oriunde te vei afla. De multe ori, când ceri audienţă la cineva, omul poate să te primească sau nu, poţi să stai zile sau săptămâni aşteptând, dar Dumnezeu te

primeşte în fiecare clipă, oriunde te-ai afla. Ai audienţă la El, să stai de vorbă cu El!

Să nu începi ziua fără „Tatăl nostru”, să n-o sfârşeşti fără rugăciune, şi, în timpul zilei, din când în când, să-ţi aduci aminte de Dumnezeu, rugându-te: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă!”. Să comunici cu El în conştiinţa aceasta, că te împărtăşeşti din viaţa Lui şi că, întors cu faţa către Hristos, tu atunci ai ieşit din lumea morţii. Aceasta înseamnă, în mod esenţial, a ieşi din lumea morţii, în mărturia aceasta a lui Dumnezeu şi în împărtăşirea aceasta de lumina divină.

Aici, iubiţilor, vă voi mai spune iarăşi un gând care-mi stă la inimă (de la Sfinţii Părinţi, nu de la mine). Sfântul Grigorie Palama spune că sunt trei lumini la care e chemat omul să participe: e lumina fizică (lumina materială, dacă vreţi), care vine de la Soare şi această lumină o percepi cu simţurile şi cu ochii. Cu această lumină ne privim unii pe alţii, feţele celorlalţi, ne mişcăm unii printre alţii, etc. A doua lumină este cea a cunoştinţei, lumina minţii, prin care

noi cunoaştem raţiunile lucrurilor, sensurile lor, darurile lor.

Am mers cândva la o mănăstire de pe lângă Tecuci şi le vorbeam maicilor, după Duminica Sfântului Grigorie Palama, aşa cum le tâlcuieşti unor femei, unor fete simple, curate la suflet, despre acestă lumină a minţii. Şi le spuneam: „Maicilor, sunteţi maestre în cunoaşterea acelor plante şi buruieni de leac. Ştiţi fiecare buruiană de leac: fie sunătoarea, fie muşeţelul, fie coada şoricelului şi altele, şi faceţi aceste ceaiuri dătătoare de sănătate. Însă cu ce putere, cu ce dar le ştiţi aceastea? Cu ce le vedeţi, le pipăiţi? Cu ochii aceştia? Nu. Şi cu ochii aceştia, nici vorbă. Însă folosiţi acest dar al minţii, pe care, de bună seamă, îl întrebuinţează şi marii învăţaţi, care ştiu să citească şi în stele, ştiu să citească în făpturi, până la electroni, protoni, fotoni, etc. şi vin cu teorii ştiinţifice de mare însemnătate. Aceasta este cunoaşterea şi lumina minţii, pe care fiecare o avem în noi”.

Acestea sunt primele două lumini: lumina firească, percepută cu ochii, şi

lumina minții, care caută să cunoască rațiunile lucrurilor. În fiecare făptură creată este un sens, un rost, un dar dumnezeiesc. Aceste două lumini sunt create, din lumea creată, şi la aceste două lumini au acces toți oamenii (numai bolnavii mintali - ferească Dumnezeu! - nu au).

Mai este însă, pe lângă aceste două lumini, o altă lumină, care a fost împărtăşită lui Adam. Este lumina aceea care, prin Sfintele Taine, o primesc creştinii, o primesc credincioşii: lumina necreată, cum o numim la Paşte, „cea fără de ani", „lumina cea pururea fiitoare". Această lumină, iubiților, nu e din ce e creat, nu e din lumea aceasta, ci este din lumea dumnezeiască. Această lumină nu o percep nici cu ochii şi nici cu rațiunea, cu argumente raționale, ci o percep cu darul lui Dumnezeu.

Mi-aduc aminte - şi am mai spus-o şi altă dată – că eram cândva la Taina Cununiei şi, pregătind paharul, potirul pe care-l dăm mirilor să guste, împreună cu o bucățică de pâine, de cozonac sau pişcot binecuvântate, pe când bine-

cuvântam paharul, atunci, cum se obişnuieşte în ziua de astăzi, cineva, cu o cameră de filmat, s-a apropiat să prindă el binecuvântarea, să prindă harul, după cum odată, de această dată în Sfântul Altar, când mă rugam şi am invocat harul, zicând: „Doamne, trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi şi peste aceste daruri, ce sunt puse înainte, şi fă, adică, pâinea aceasta cinstit Trupul Hristosului Tău, iar ce este în potirul acesta cinstit Sângele Hristosului Tău, prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt”, de asemenea, un cameraman, şi el, sărmanul, venea să prindă harul. Atunci noi am răspuns: „Frate, frate! Pentru cele două lumini ai aparatele din lumea aceasta. Pentru că sunt lumini create, ai drept aparat din lumea aceasta ochii şi ai argumente raționale - aparate, repet, create. Aparatul dumitale, cu care vrei să prinzi aici, nu poate să prindă veşnicia. Nu e din veşnicie, frate, ci este din lumea aceasta”. Dar el a răspuns: „Bine, dar atunci, există vreun aparat care să perceapă, să sesizeze ce se întâmplă aici?”. „Da, există, frate! Există! Ce a spus

Dumnezeu? «Fiule, dă-Mi inima ta, în care Eu am suflat harul Meu dumnezeiesc şi am făcut vasul acesta, al inimii tale, purtător de har dumnezeiesc, ca să simtă harul dumnezeiesc»”.

Şi simte harul dumnezeiesc? Mântuitorul a zis: „Fericiți cei curați cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu”. Inima curată, inima purificată are darul acesta, de a-L vedea pe Dumnezeu, de a vedea lumina dumnezeiască. Aşa spun Sfinții Părinți: a treia lumină, a treia treaptă la care este chemat omul să participe: lumina pascală, lumina Învierii, dar care se dă ca o arvună încă de aici, iubiților! Acea lumină dumnezeiască alt aparat este chemat să o simtă, să o recunoască, să participe.

Când ne împărtăşim, noi zicem: „Cinei Tale celei de Taină, astăzi, Fiule al lui Dumnezeu, părtaş mă primeşte!”. Dacă ți-e inima curată simți că participi la Dumnezeire. Însă aici suntem odată cu harul credinței, căci credința este un har. Spune dumnezeiescul Pavel: „prin har sunteți mântuiți, prin credință. Şi aceasta nu este de la voi, ci este darul lui Dumnezeu”. Şi Sfinții Părinți, prin

vocea lui Calist Patriarhul, spun: „Credința este ca o rază a luminii divine, nădejdea se face ca un şuvoi, iar iubirea devine izvor de lumină divină”.

Să nu fim niciodată nemângâiați, întristați, complexați de unele zise ale unor - nu toți - oameni de ştiință, care pe noi, credincioşii, ne fac nițel mai înapoiați. În vremea comunismului spuneau chiar că suntem subdezvoltați mintal sau nu mai ştiu cum. Să nu fim nemângâiați, iubiților, pentru că noi avem acces la această lumină a veşniciei, dacă avem inimile deschise, la care cel necredincios, sărmanul, nu are acces, pentru că necredința nu-l lasă s-o perceapă.

Şi ce valoare are această lumină a veşniciei? Lumina aceasta biruie moartea, iar fără ea rămâi în întuneric. Aceasta trebuie să o ştie orice om. Fără lumina veşniciei petreci în întuneric, „în latura şi-n umbra morții”, trebuie s-o spun cu tot curajul. Când bietul Laplace îi arăta lui Napoleon întregul sistem solar, l-a întrebat Napoleon: „Dar unde-i Dumnezeu?” „Dumnezeu? Nu avem nevoie de această ipoteză!”. „Bietul Laplace!” parcă i-aş fi spus eu, dacă l-aş fi întâlnit

pe vremea aceea. „Omule, instrumentele dumitale au măsurat atâtea stele, însă n-ai avut ca instrument deschis inima, ca să mergi la cealaltă lumină dumnezeiască! Sărmanul de dumitale! Dacă dumneata ai fi văzut şi în astre, aşa cum a văzut David cerul şi slava lui Dumnezeu, unde „pacea mâinilor Lui vesteşte tăria", n-ai mai fi zis că n-ai nevoie de Domnul". Zicea vestitul Albert Einstein: „O, Doamne, de am fi avut noi inima Psalmistului şi mintea lui Kepler - care era credincios - ca să Te contemplăm pe Tine!".

Iubiților, atunci sunteți deplini, când participați la toate cele trei lumini: şi la lumina ochilor, şi la lumina minții, dar şi la lumina necreată, dumnezeiască. Şi când te deschizi, bunăoară, prin lumina minții şi preamăreşti, ca Psalmistul, cerurile şi toată creația, toată făptura îți vorbeşte despre Dumnezeu.

Aşa-numitele argumente raționale privind existența lui Dumnezeu mai degrabă ar trebui să le numim mărturii, în special cel al cauzei, cosmologic numit, conform căruia făpturile îți vorbesc de

o cauză şi Dumnezeu e cauza, îți vorbesc de un sens, de un scop, şi Dumnezeu e scopul, îți vorbesc de măreția lui Dumnezeu, şi aşa mai departe.

Însă vedeți, făpturile singure, din lumea creată, fără lumina necreată, n-au avut atâta putere ca pe oamenii învățați să-i facă credincioşi, că lumea-i creată. De aceea, cum spune Părintele Stăniloae foarte frumos, „aşa cum Legea Vechiului Testament a fost un pedagog către Hristos, la fel creația a primit în sine prezența Creatorului, care e tot un fel de pedagogie către Hristos". Deci toată creația este un pedagog către Hristos, către Dumnezeu, către Creator, dar simțirea Creatorului o ai numai prin această lumină divină, pe care tu o dobândeşti, dacă ai răstignit în tine ceea ce te-a omorât. Simpla moarte trupească, care apare firească pentru orice făptură, nu desființează răul, iar răul, pentru noi, este tocmai moartea. Şi ea nu poate fi biruită decât prin omorârea morții, prin desființarea păcatului, aşa cum Hristos, pe Cruce, a răstignit păcatul, şi eu, prin luarea Crucii, prin credință,

nădejde şi dragoste, prin cuvântul dumnezeiesc, prin Spovedanie şi Împărtăşanie, prin toate acestea răstignesc, omor ce m-a omorât şi, conştient, viu, dobândesc lumina divină din arvuna Învierii. Aceasta înseamnă Ortodoxia deschisă zilei a opta, adică Zilei Învierii.

Iubiților, sunt două locuri în Evanghelie de o mare însemnătate în ceea ce priveşte tema noastră. Aşa precum orice sărbătoare este pregătită printr-un Ajun, şi aşa cum Vecernia pregăteşte omul pentru a doua zi, tot aşa şi taina zilei a opta, taina Învierii, adică ziua care nu mai are apus.

Când Mântuitorul mergea spre Ierusalim, spre taina Crucii şi Învierii Lui, şi le spunea ucenicilor: „Iată, ne suim în Ierusalim şi Fiul Omului va fi dat în mâinile păgânilor - care Îl vor batjocori, scuipa, lovi, judeca, osândi, răstigni, omorî -, dar a treia zi va învia”, ucenicii intră în panică, precum ştiți. Sfântul Petru spune: „Doamne, ce se întâmplă? De unde sunt gândurile acestea?”. Mântuitorul însă îi răspunde: „Mergi înapoia mea, satano!”. Cuvânt greu! Satan înseamnă vrăjmaş, care se opune, care e

vrăjmaş lucrării dumnezeieşti. Şi, atunci, în panica aceasta, ce-a făcut Mântuitorul? Întâi le-a spus ucenicilor (să nu uitam acest cuvânt!): „Sunt unii dintre voi care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăţia lui Dumnezeu venind întru putere”. Ce semnificaţie avea acest „nu vor gusta moartea”? Apostolii s-au înspăimântat tocmai de cuvântul „moarte”, pe care l-a rostit Mântuitorul. Ei vedeau în Mântuitorul un Mesia în chip lumesc, politic, pământesc, care a venit să scuture jugul roman şi să reîntemeieze Împărăţia lui David într-un mod omenesc. Dar Mântuitorul descoperă aici Taina Mesiei, adică a biruirii morţii. „Nu vor gusta moartea până nu vor vedea Împărăţia lui Dumnezeu”. E mare cuvântul şi de aceea trebuie să-l explicăm mai în amănunt.

Înaintea morţii, să vezi Împărăţia lui Dumnezeu venind întru putere - acesta este elementul capital, când spune „sunt unii dintre voi care nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăţia lui Dumnezeu”! Deci să vezi Împărăţia lui Dumnezeu! Să o vezi, să o trăieşti, să o cunoşti înainte de moarte!

Mai este încă un loc în Scriptură în care această făgăduință ne este dată, şi anume la Dreptul Simeon, cel care participase la traducerea Sfintei Scripturi a Vechiului Testament în greceşte şi care, la locul din Isaia, capitolul VII, versetul 14, unde se spune: „Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte Fiu şi va chema numele Lui Emanuel", bătrânul Simeon s-a îndoit. Cum Fecioara să nască? Şi a şters acel cuvânt, dar dimineața a găsit, din nou, îndreptat „fecioara", deşi el scrisese „tânăra". Din nou a şters şi a pus „tânăra", şi aşa trei zile la rând, iar de fiecare dată în timpul nopții se întâmpla la fel, până când, într-un final, a primit făgăduința.

Acest Simeon este cel care, după Naşterea Domnului, la 40 de zile, când Iisus Hristos a fost adus la Templu de Maica Sa, după rânduiala veche şi până în ziua de azi păstrată, L-a întâmpinat acolo pe Mântuitorul. Şi spune Evanghelia că acest bărbat primise făgăduința că nu va vedea moartea, până ce nu-L va vedea pe Hristosul Domnului. În două locuri este dat acest cuvânt de adâncă însemnătate. Cine nu se teme de

moarte? Dar fiecare este hărăzit, făgăduit de Dumnezeu să nu vadă moartea trupească până ce nu va primi semnul biruirii ei, semnul pascal, semnul Împărăției lui Dumnezeu în el. Şi care a fost, repet, legătura cu moartea? A fost Schimbarea la Față atunci, când Mântuitorul i-a luat pe cei trei: Petru, Iacob şi Ioan, şi S-a suit pe munte, S-a schimbat la față şi strălucea fața Lui ca soarele, iar veşmintele Îi erau albe ca lumina. Iar lângă El stăteau Ilie şi Moise, acesta din urmă fiind cel care se învrednicise de strălucirea feței sale cu lumină divină, când a coborât din munte cu Tablele Legii, iar Ilie, cel care a fost luat, răpit într-un car de foc la cer, într-un car de lumină. Deci mărturii, tot la fel, ale luminii divine, înainte de moarte, ale veşniciei! Când ai lumina veşniciei, înainte de moartea trupească, aceasta din urmă nu mai are nicio însemnătate.

M-a întrebat cineva cum puteau martirii să înfrunte moartea. Şi am răspuns hotărât, că orice martir, fiecare dintre ei, a primit această făgăduință a luminii divine, a luminii eternității şi, atunci, în ei, moartea era biruită.

De aceea vă aduceți aminte că Moise şi Ilie vorbeau cu Mântuitorul despre ceea ce avea să se petreacă atunci în Ierusalim, adică, mai exact: Crucea şi moartea. Deci Mântuitorul a trăit spiritual momentul de la Ierusalim - Crucea şi moartea - şi a descoperit ucenicilor Învierea în Schimbarea la Față. S-a auzit glasul Părintelui ceresc: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, pe Acesta să-L ascultați!”. Deci în Hristos este toată taina omului, taină şi a Crucii, a omorârii morții şi a Învierii, totodată; e taina pascală. În aceasta adevărul creştin şi cel ortodox, îndeosebi, este adevărul suprem, adevărul absolut față de orice religie, față de orice crez. Atât de adânc era momentul şi de revelator, încât Petru a zis că în acel moment şi glasul Părintelui ceresc a auzit, momentul în care făptura lor se transfigurase. Se transfigurase, iubiților! Şi trupul lor, deci, participa la lumina divină. Participau şi cu trupul, şi cu sufletul, şi cu toată ființa, în Schimbarea la Față, încât Petru a spus: „Doamne, bine este nouă aici!”. Voia să înveş-

nicească această clipă, pentru că lumina pe care o primise era lumina din veşnicie!

Cineva tâlcuia spusele lui Petru, zicând că, de fapt, Petru ar fi vrut să spună: „Doamne, am auzit că în Ierusalim te aşteaptă moartea. Ce să mai mergem în Ierusalim? Nu mai bine să rămânem aici? Mai bine rămânem aici!”. Uite, în această lumină a eternităţii, sărmanul, neştiind, ce grăia! Ori, iubiţilor, această taină a biruirii morţii aici trebuie să o trăim!

Sfinţii toţi au gustat această lumină divină, pentru că a făgăduit-o Mântuitorul prin Schimbarea la Faţă, care, observaţi, e amintită numai în Evangheliile de la Matei, Marcu şi Luca. La Ioan nu este. Dar Ioan fusese de faţă. Este mărturia şi la Ioan? Este, iubiţilor! Când Sfântul Ioan, în Evanghelia lui, la capitolul I, versetul 14, spune: „şi Cuvântul trup S-a făcut”. Şi ce zice mai departe? „Şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr”. „A văzut slava Lui” şi Evanghelia după Ioan este tocmai mărturia, tot de la Ioan, care a văzut această slavă şi tot pe aceasta se întemeiază.

Să reţinem numai că, în Evanghelia după Ioan, unde este vorba de Înviere în modul cel clar, adică Învierea trăită, la capitolul V, versetul 24 şi următoarele, avem şi acolo aceeaşi mărturie, pe care o citim în slujba de pomenire pentru cei adormiţi; spune Mântuitorul: „Adevărat, adevărat vă spun vouă, că cel ce ascultă cuvintele Mele şi crede în Cel ce M-a trimis pe Mine, are viaţă veşnică!”. Auziţi? Are! La prezent! Nu va avea, nu spune că va avea, ci are! O ai acum, o porţi în tine! „Are viaţă veşnică şi la Judecată nu va veni, ci s-a mutat de la moarte la viaţă”.

Sfântul Simeon Noul Teolog tâlcuieşte aceasta aşa: „Sunt două judecăţi: e judecata lui Dumnezeu, înaintea lui Dumnezeu, dar şi judecata ta aici, tot în faţa lui Dumnezeu, dar prin duhovnicul tău, în Taina Sfintei Spovedanii”. Şi dacă tu trăieşti ca o judecată, izgonind răul din tine, puroiul din tine - ca un fel de incizie să pătrundă în tine Cuvântul lui Dumnezeu, care despică, merge până la despărţitura dintre duh şi suflet, după cum spune Sfântul Apostol Pavel, scriind

evreilor - atunci tu ai scos răul din tine, ai scos moartea din tine, atunci tu simți din adânc viața, pentru că viața, harul lui Dumnezeu, dătător de viață, e în noi, el nu se pierde niciodată. El nu se poate pierde pentru că este dumnezeiesc". Şi, cum spune Psalmistul, sunt puse de Dumnezeu în vistierii adâncurile. Adâncul din noi este în visteria lui Dumnezeu, de nedistrus, având deci viață şi la Judecată nemaivenind.

Dacă tu-ți mărturiseşti păcatul, atunci tu treci de aici, treci în lumină. Tot Sfântul Simeon Noul Teolog spune: „Atunci tu dobândeşti de aici lumina şi mergi în această lumină a veacului viitor, a celei de-a opta zi a Învierii". Dacă tu cu adevărat vei trăi şi celălalt cuvânt al Mântuitorului, atunci vei cunoaşte Învierea, după cum spune Mântuitorul: „Adevărat, adevărat vă spun vouă că vine vremea, şi acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, şi care vor auzi vor învia".

De care morți este vorba? De cei din cimitir? Nu, nicidecum! De cei din cimitir vine vorba mai târziu, când Mântuitorul a rostit cuvintele: „Că vine

vremea când toți cei din morminte vor auzi glasul Meu, şi vor ieşi cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții, şi cei ce au făcut cele rele spre învierea judecății".

Deci, acum, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, dacă eu aud cuvântul şi-l primesc cu simțurile mele, dar nu numai cele fireşti, ci şi cele duhovnicesti – „auzului meu vei da bucurie şi veselie", zice Psalmistul - atunci mă pătrund cu simțurile mele duhovniceşti de bucuria Învierii, căci aşa cum sunt simțurile, fireşti (ochi fireşti, auz firesc), sunt şi simțuri duhovniceşti. Nu zicem noi în rugăciunea dimineții: „Luminează-mi ochii gândului, deschide-mi gura, să învăț cuvintele Tale, să învăț poruncile Tale, să fac voia Ta în toate acestea, iar aici să aud cuvântul lui Dumnezeu"?

„Atunci, care vor auzi, vor învia". Noi trebuie să dobândim arvuna Învierii aici şi acum, iubiților, şi Sfinții au dat această mărturie! Observați un fapt: toate cuvintele Învierii şi toate cuvintele din rugăciuni sunt la prezent; toate, începând cu „Tatăl nostru". „Astăzi" este

numele timpului lui Dumnezeu, numele eternității. Numele timpului nostru este „ieri, azi, mâine”. Numele diavolului este „mâine”, să amâne mereu pe mâine. Deci „astăzi” este numele timpului veşniciei. De aceea a spus Mântuitorul tâlharului răstignit pe cruce: „Astăzi vei fi cu Mine în rai”, iar în Psalmul 2 cu adevărat se arată timpul veşniciei: „Zis-a Domnul Domnului meu: Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut” – astăzi, adică din veşnicie. Repet: cuvântul „astăzi” este numele timpului veşniciei. Lui Zaheu i-a spus Mântuitorul: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia!”.

Iubiților, acest „astăzi” să-l trăim, pentru că timpul pascal, timpul celei de-a opta zi, a început odată cu Învierea Mântuitorului. „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând, şi celor din morminte viață dăruindu-le”! Poate cel mai puternic mesaj din Canonul pascal al Sfântului Ioan Damaschin este acesta: „prăznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului şi începutul unei alte vieți veşnice”.

Paştele, Învierea, a început cu „Cel Dintâi Născut din morți”. Paştele îl trăim

cu Hristos, dar pentru noi, căci ceea ce este uimitor şi minune în Hristos nu este Învierea, ci moartea, faptul că a murit Hristos pentru noi, pentru că Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu, are veşnicia în El. Ca om fără de păcat, nu era moartea în El şi, totuşi, El, pentru noi, a murit. Deci marea minune a lui Hristos e moartea, că a murit ca să omoare moartea!

Pentru noi minunea mare este cea a Învierii. Pentru noi, cei muritori. Şi pentru noi, deci, a înviat Hristos, a înviat şi pentru firea omenească luată, dar mai ales pentru noi a înviat Hristos, ca să omoare moartea noastră. Şi Sfinții aşa au trăit. Toți Sfinții mărturisesc această vedere a luminii dumnezeiesti. Vi l-am citat pe Sfântul Grigorie Palama. Ați văzut cum distinge el între cele trei lumini. Simțirea lui Dumnezeu, vederea lui Dumnezeu, aici, încă de aici, încă de acum, o mărturisesc Părinții Răsăriteni, mai ales Sfântul Vasile cel Mare, Grigore Teologul, Grigore de Nyssa, Dionisie Areopagitul, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin, Simeon Noul Teolog, Nichita Stithatul, Grigorie Sinaitul, Grigorie Palama, Calist şi Ignatie, precum

şi atâţia alţi Sfinţi Părinţi ai Filocaliei, care toţi mărturisesc arvuna Învierii încă de aici.

Ce frumos, bunăoară, mărturisesc Sfântul Grigorie şi Sfântul Macarie Egipteanul, în Omiliile lor, că „sufletul, când este înălţat la această lumină, se vede faţă-n faţă cu Hristos şi privind, contemplând în lumină faţa lui Hristos, simte cum Hristos zugrăveşte pe faţa lui chipul, chipul nemuritor”! Cum zicea Părintele Stăniloae: „chipul lui Dumnezeu pe faţa lui” sau Sfântul Grigorie de Nyssa: „Deodată simt prezenţa lui Dumnezeu; deodată simţind veşnicia, simt că mă inundă în făptura mea muritoare veşnicia şi simt ceva veşnic în mine, ceva nemuritor în mine, şi simt dumnezeiescul dor pentru Hristos, şi simt prezenţa Lui în mine, neîncetata Lui prezenţă”.

Iar Sfântul Simeon Noul Teolog continuă: „O, Doamne! O, Lumină a zilei celei neapuse! O, Soare care nu mai ştii amurg!”. Era tânăr şi, în curăţia lui, acest sfânt spune că în chilia în care se afla deodată a ţâşnit şi a inundat făptura lui lumina dumnezeiască, a transformat-o

într-un potop de raze fulguitoare şi chilia întreagă era în lumină şi a auzit un glas: „Aşa au vorbit drepții la Înviere!”, dar el şi-a zis: „Oare mă voi mai întoarce în starea în care am fost mai înainte?”, şi cum a venit aici, cum s-a întors şi iar a suspinat: „O, Lumină Sfântă, nu mă părăsi!”.

Sau Sfântul Grigore Teologul, acest mare „cântăreț”, psalmod al Treimii, în ultima vreme a vieții lui, aşa se ruga: „Doamne, fă-mă vrednic să fiu la locul Treimii, acolo unde este Sfânta Treime: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt!”.

Şi un ultim cuvânt, referitor la ceea ce mărturisesc Părinții despre această prezență, cercetare a luminii divine. Patriarhul Calist, printre altele, spune: „Harul nu e din fire şi, al doilea, nu e produs de noi. Noi ne deschidem, îl dorim, dar nu noi îl decidem. Aceste două condiții trebuie avute în vedere. El te cercetează, dar nu-i din lumea aceasta; ca la Rusalii, la ziua Cincizecimii, când a venit „deodată, din cer şi fără veste, şi s-a făcut ca un vuiet de vânt ce vine repede, şi ca nişte lumini, ca nişte limbi de foc”.

Harul nu e din fire, adică, exact cum spun şi Părinţii, e fără veste, adică nu-i decis de noi, ci de libertatea lui Dumnezeu, de libertatea creatoare. Căci Dumnezeu lucrează permanent, ca în Ziua cea dintâi. Harul: aici e taina Lui! Simţi în el puterea creatoare a lui Dumnezeu, creatoare din nimic!

Cei care au experienţa harului ne spun că temeiul cu care trebuie să începem este păzirea poruncilor lui Dumnezeu, a poruncilor din Vechiul Testament (sărbătorind însă Duminica, pentru că e ziua Învierii, şi nu sâmbăta sau Sabatul), poruncile Noului Testament, fericirile şi să împlinim virtuţile cele teologice: credinţa, nădejdea şi dragostea.

Deci toate aceste porunci şi virtuţi să simţi că le trăieşti numai, iar ele, ca o vatră de foc, topesc patimile şi demonii. Zic Părinţii că aceste virtuţi „spală, din adânc spală; parcă ţâşneşte din adâncul sufletului această apă a harului pe faţa crăpată a sufletului şi ca un isop curăţă şi sufletul, şi trupul, şi lacrimile. Despre aceasta spunea profetul: „Roua cea de la Tine vindecătoare este” (Isaia 26).

„Roua Ta este rouă de lumină, în care vezi tainele credinței: taina Sfintei Treimi, taina Întrupării, taina Creației lumii, taina Mântuirii. Toate aceste mărturii ale dumnezeieştii Scripturi le vezi aievea, cu ochii duhului, ca pentru tine împlinite, şi în care făptura ta înviază, şi, odată cu lacrimile, mereu țin conştiința căinței vie (care înseamnă metanoia, schimbare - nu simplă părere de rău, ci schimbare; iar schimbarea, cum era în Vechiul Testament: „Întoarceți-vă către Mine şi Eu Mă voi întoarce către voi. Întorceți-vă cu fața către Dumnezeu!" e taină). Să fii cu fața către Dumnezeu în orice gândeşti, în orice faci! Mereu să te simți în fața lui Dumnezeu, pentru că în fața Lui apare căința, mereu în lacrimi care izvorăsc, căci lacrimile, cum spune Sfântul Grigorie de Nyssa: „sunt ca şi sângele din rănile sufletului". Lacrimile, când sufletul e rănit, încep să curgă, țin sufletul în această stare de căință neîncetată, şi, după cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur: „lacrimile sunt în stare să stingă şi focurile iadului".

Noi, ortodocşii, nu concepem Crucea fără Înviere, nu concepem Învierea fără

Cruce. Noi de aceea cinstim Sfânta Cruce, pentru că prin Cruce am dobândit Învierea. A rămâne numai cu ochii la Cruce înseamnă, propriu-zis, să rămânem cu ochii la moarte. Avem un cult al morții. Ori Crucea este de o unitate de nedesfăcut cu Învierea. Nu simplu, pentru că aşa credem noi, ortodocşii, ci pentru că acesta este adevărul fundamental.

Isihaştii Îl doresc pe Iisus şi se roagă Lui, spunând: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!" şi, asemenea luminii Taborului, ei primesc lumina iubirii lui Hristos, şi creşte atunci în om această iubire pentru Hristos, şi simte că Hristos este viața lui. Ei îl simt pe Hristos - cum spunea Sfântul Apostol Pavel: „Hristos este viața mea" - şi în această simțire a lui Hristos simt şi Crucea, deci răstignirea păcatului, a răului. Acesta este sensul al doilea al Crucii: de biruire a morții şi de celebrare a Învierii.

Simți că porți în tine ceva din veşnicia lui Dumnezeu, din lumina cea necreată, din lumina cea neînserată, căci ochii tăi privesc spre poarta deschisă a cerului şi nu eşti un rupt de lume, ci,

dimpotrivă, eşti în lume un punct de lumină, un punct al sănătății depline, al biruirii oricărui rău şi al iubirii de semeni.

Închei cu această imagine a lui Avva Dorotei: închipuiți-vă un cerc imens, fără margini, avându-L în centru pe Dumnezeu, Lumina cea în trei străluciri: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, iar de acolo miliarde de raze se desfăşoară, cum spune Eminescu, „călătorind pe raza lui”, raza lui de lumină şi iubire divină. Cu cât eşti mai aproape de soare, de centru, eşti mai aproape şi de semenii tăi, iar cu cât eşti mai departe de Soarele Învierii - Hristos, Soarele Dreptății, eşti mai departe şi de semenii tăi.

Iubiților, aşa să ne simțim în această privire a Soarelui Dreptații şi a conştiinței că arvuna Învierii a început în momentul pascal cu Hristos, şi că noi toți am intrat începători în ziua a opta a Învierii, că toți prăznuim cu adevărat omorârea morții, a oricărui rău din lume, sfărâmarea iadului, deci a întunericului, şi începutul unei alte vieți veşnice.

Să trăim Paştele aşa cum ne-a poruncit Mântuitorul: „Cel ce aude cuvintele Mele şi crede în Cel ce M-a trimis

pe Mine are viață veşnică" şi „Vine vremea, şi acum este, când morții vor auzi cuvintele Mele, şi care vor auzi, vor învia"! Noi toți am auzit acest cuvânt, l-am primit şi suntem ca nişte înviați. Începutul Învierii îl purtăm în noi când ne rugăm, pentru că noi citim cuvântul lui Hristos, Care spune: „Cuvintele Mele sunt duh şi sunt viață", cuvinte ale vieții veşnice. Aşadar, când ne vom împărtăşi acum, să simțim că ne-am împărtăşit cu Trupul vieții veşnice, cu Cuvântul vieții veşnice, cu viața de veci, cu Învierea. Amin.

Întrebări şi răspunsuri

Din moment ce iertarea păcatelor se face prin Sfânta Taină a Spovedaniei, de ce se spune că şi prin Taina Sfântului Maslu se iartă păcatele? Sau această Sfântă Taină completează Sfântă Taină a Spovedaniei, dându-se iertare păcatelor mici, ce nu pot fi acoperite de aceasta din urmă?

Taina Spovedaniei este socotită un fel de prelungire a Botezului, săvârşită adânc, cu conştiința responsabilă şi prin

harul lui Dumnezeu, căci harul, propriu-zis, produce vindecarea. Iar Taina Sfântului Maslu are în vedere, deopotrivă, vindecarea şi sufletească, şi trupească, şi când această Taină se săvârşeşte mai ales înainte de moarte, beneficiul ei este tocmai aceasta: că pleci dincolo într-o stare de iertare, iar iertarea, în sens biblic, înseamnă vindecare.

După Sfânta Scriptură, după Sfinții Părinți din Pateric, când eşti în ceartă cu cineva şi-l duşmăneşti, rugăciunea nu este primită. Să ştiți, cum spun Părinții, că dacă eşti într-o supărare de genul acesta, că-l urăşti pe cineva şi nu-l poți ierta, rugăciunea ta nu este primită înaintea lui Dumnezeu. De aceea să fie atent fiecare când se roagă, să se împace cu semenii lui.

Deci iertarea, în înțelesul biblic, înseamnă vindecare. Ca dovadă sunt spusele Mântuitorului, când l-au adus pe paralitic la El: „Fiule, iertate-ți sunt păcatele!”, şi când fariseii murmurau: „Numai Dumnezeu poate să ierte păcatele”, Mântuitorul le-a răspuns: „Ce este mai lesne a zice: iertate-ți sunt păcatele sau a-l vindeca? Dar ca să ştiți că putere

are Fiul Omului de a ierta păcatele, a poruncit: Ia-Ți patul tău şi umblă!". Şi a umblat şi şi-a luat patul în spate, deci s-a vindecat, pentru că – repet! - în sensul duhovnicesc al Sfintei Scripturi iertarea înseamnă vindecare. Nu poate să se vindece cineva numai ca un act grațial - acela nu e cuvânt biblic. Că mulți spun: „Da, nu mai greşesc! Am făcut atâtea, i-am vândut pe semenii mei, i-am dat pe mâna nu ştiu cui, dar gata, m-am vindecat!", dar dacă ei continuă să facă rele, aceasta nu-i iertare, nu-i vindecare.

Ce rost au rugăciunile făcute de preoți sau arhiereu pentru iertarea păcatelor? Nu există posibilitatea ca unii să facă greşeala să creadă că nu mai au nevoie de spovedit, dacă li s-au citit aceste rugăciuni?

În mod obişnuit, aceste rugăciuni sunt pentru anumite dezlegări de blesteme, şi la ele creştinul poate participa, dar iarăşi trebuie să amintesc: fără participarea ta, fie la o rugăciune de dezlegare, fie la Spovedanie (cu atât mai mult), nu primeşti nimic.

Fără participarea ta, acestea nu pot avea efectul dorit. Sfântul Antonie cel

Mare, unuia care spunea: „Roagă-te pentru mine!” i-a răspuns: „Nici Dumnezeu şi nici eu nu vom lucra nimic, dacă tu însuţi nu te rogi şi nu participi”.

După moarte şi Judecată, sufletul se află în ascensiune către Dumnezeu sau se află într-un loc bine stabilit, fix?

Fix nu există. Ca dovadă, Parabola cu bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr. Cel care se afla, în remuşcările lui, arzând, nu stătea fix, nici pomeneală, ba îl şi vedea pe Lazăr şi se ruga: „Părinte Avraame, trimite-l pe Lazăr să-şi înmoaie degetul în apă...!”, iar Avraam îi răspunde că între ei, între Lazăr şi bogatul nemilostiv, este o prăpastie de netrecut, pe care a creat-o omul prin păcat.

Mi-aduc aminte că undeva, prin munţii Neamţului, era un cioban, moş Neculai, care păzea oile satului, le strângea în stâna sa în fiecare vară şi, când făcea contractul la primărie, prevedea, pe lângă bani, şi două mieluşele. El strângea oile satului şi le punea acolo făină de păpuşoi, de grâu, şi avea acolo şi doua mieluşele, şi totdeauna cele două mieluşele, care erau puse în contract,

toamna le dădea de pomană. Când Moş Neculai a îmbătrânit, un nepot a fost pus de alții să spună care era taina celor două mieluşele, pe care moşul le punea în contract şi toamna le dădea de pomană.

Şi a spus acesta că tatăl moşului era argat la un boier, un boier zgârcit, tare zgârcit, care, totuşi, şi-a făcut o dată milă de argatul său şi, când s-a însurat, i-a dat şi lui o mieluşea ca dar de nuntă. „Şi boierul a murit, dar tata l-a visat - spunea moş Neculai ciobanul -, a visat că boierul ardea în chinurile iadului, în foc, dar mieluşeaua pe care o dăduse ca dar de nuntă se ducea la un iezer, undeva departe, intra în iezer şi-şi umplea lâna cu picături de apa şi, întorcându-se la boier, se scutura asupră-i şi-l răcorea. Şi după ce-l răcorea, iar se ducea la iezer şi iar se încărca, răcorindu-l aşa mereu. Dacă boierul ar fi dat două mieluşele, acestea ar fi făcut cu schimbul. Cealaltă se ducea să se încarce de apă, iar alta îl răcorea”. De aceea moş Neculai avea grijă să dea aceste două mieluşele de pomană.

Toți Sfinții Părinți spun că Dumnezeu lucrează neîncetat, în veci, însă numai

noi nu mai avem timp de pocăință după moarte, pentru că nu mai putem să facem fapte bune. De aceea spune Sfântul Simeon Noul Teolog: „Aici şi acum trebuie să dobândim lumina! Aici ne putem pocăi, aici putem omorî răul, nu dincolo!”. Dincolo este creşterea neîncetată în lumina cea fără de ani a veşniciei.

Cum poate fi alungată descurajarea bătrâneții la oamenii care au o credință slabă?

Aici e totul. Dacă măcar la bătrânețe nu-ți găseşti timp de rugăciune... Atunci e mai uşor, nu-i lucru greu, mai ales că la bătrânețe te-au mai lăsat păcatele nițel. Mai vine şi o suferință, după cum zice Sfântul Apostol Petru, că „cel ce suferă în trup s-a izbăvit de păcat”, şi, atunci, cum să nu ai puțină rugăciune? Şi citirea cuvintelor dumnezeieşti în ziua de astăzi, când avem o aşa de bogată, să zicem, literatură duhovnicească, experiențe ale Sfinților, este extrem de folositoare. Hrăneşte-te cu ele, mângâie-te cu ele şi alungi astfel teama morții! O alungi!

De aceea a zis Mântuitorul: „Sunt unii care nu vor gusta moartea până nu

vor vedea Împărăția lui Dumnezeu”. Împărăția lui Dumnezeu alungă frica de moarte. Moartea în suflet - aceea este tragică, nu cea în trup. Pe aceea n-o mai simți. Aceea din suflet trebuie biruită, adică moartea păcatului. Asta trebuie să facă omul! Să se roage! Măcar atât. Să citească în Scripturi că, aşa cum trupul moare fără hrană, şi sufletul poate să moară. Pâinea sufletului este dumnezeiasca Scriptură.

Cineva mi s-a plâns odată că i s-a furat celularul din buzunar. A intrat într-un magazin, s-a uitat încoace, încolo, şi cineva i l-a luat. Plânsul lui era că avea în celular, înregistrate, numere de telefon multe, câteva zeci de numere. Eu m-am uitat la el cu oarecare mirare. Mai bănuiesc ceva, dar nu sunt chiar aşa de priceput în cele tehnice şi mi-am zis: „Vai de mine! Dacă mâna asta de metal are înregistrate atâtea cifre, atâtea numere, capul acesta al meu câte ar fi trebuit el să înregistreze, dar nu a făcut-o!”. De mic trebuia reținută toata înformația aceasta a Sfintei Scripturi, toata revelația noastră. Computerul primeşte informația pe care o dai, o păstrează în

memorie. Ce e revelația, fraților? Ce e Sfânta Scriptură? Nu e informația noastră? N-am simțit noi Împărăția lui Dumnezeu încă de aici? Aşa cum aparatul acela, telefonul acela, poartă în el atâta informație, dacă eu port cuvintele vieții veşnice în mine, nu plec cu viața veşnică de aici? Atât de limpede! Realitatea cea mai clară, cea mai adâncă!

Asta trebuie să facem: să ne umplem de informație divină, de informația vieții veşnice şi nu vom mai avea teamă de moarte. Îți găseşti viața veşnică în tine. E atât de adevărat lucrul aceasta!

Strigătul mut al pruncului din pântecele mamei, înainte de a fi omorât, poate fi considerat al unui mucenic?

Da. Nu ştiu dacă ați citit mărturia aceea, a unei femei din părțile Vasluiului. Iubiților, o femeie săracă, treizeci şi ceva de ani. N-o lua nimeni. Cine să ia o sărăntoacă? Şi într-o toamnă s-a dus la cules de vie prin părțile Huşilor. Acolo s-a întâlnit şi ea cu un muncitor tot sărac ca şi ea şi au convietuit aşa, tainic, fără lege. După două luni s-a încheiat

munca lor acolo, iar el i-a spus: „Eu sunt sărac şi de aceea plec. Să nu mă mai cauți, să nu mai ştii de mine!”. Ea, sărmana, a rămas gravidă şi îşi zicea: „Cu ce să cresc copilul? Eu adesea mănânc la două, trei zile. Lui de unde să-i mai dau?”. Şi aranjează cu o bătrână din sat şi ia nişte leacuri, otrăvuri. Într-o seară simte dureri, pierderi de sânge, şi în spatele casei naşte, sărmana femeie. Avortează copilaşul la patru luni. După câtva timp încep coşmarurile, durerile, chinurile, şi la un moment dat i se înfățişează în vis un copil, aşa cum e la Botez, dezbrăcat, iar ea în fața copilului cu un sicriu. Înspăimântată de acest vis merge la un călugăr (probabil în nordul Moldovei - spune acolo - pe la Putna). Părintele călugăr a spovedit-o, s-a rugat îndelung şi a pus-o să-i dea nume copilului - Anton. După rugăciunea bătrânului, după Mărturisire mai ales, şi după rugămintea ca acest copil să fie pomenit la Liturghie - nu botezat, că nu mai poate fi de-acum botezat, pentru că Biserica nu botează morți, ci pot doar fi pomeniți la Sfânta Liturghie - îi puse un nume şi s-a liniştit femeia. N-a mai

avut acel vis. A apărut în ziar aceasta. Eu mi-am păstrat ziarul ca document.

Noi am publicat o carte - *Vindecarea arborelui genealogic* - o carte scrisă de un medic psihiatru englez, doctor Kenneth, om credincios, cel care analizează avorturile şi în efectele lor grave, colaterale, adică în fraţi, surori şi alte rudenii. Sâmbăta, când facem parastase, aceste mame, după ce s-au spovedit şi au făgăduit că nu mai săvârşesc acest păcat, să dea pomelnice la Liturghie: „Ioana se roagă pentru pruncii lepădaţi, pierduţi" - de exemplu - şi, totodată, să adauge: „Pruncilor, iertaţi-mă că nu v-am dorit, că v-am lepădat!".

Cred că e benefic şi pentru sufletele lor, că sufletele lor sunt vii; odată cu zămislirea e o nouă fiinţă pe lume şi nu numai pentru noi, creştinii, ci şi în dreptul roman, cel de dinainte de Hristos, care avea în canoanele juridice dreptul pruncului nenăscut. Iar eu, la Spovedanie, mereu spun tuturor tinerelor căsătorite: „Roagă-te lui Dumnezeu şi luptă-te să nu pătrundă nimeni cu cuţitul în trupul dumitale! Fereşte-te de

aceasta!”. Este o crimă, iubiţilor! Şi ar zice cineva: „Bine, dar cum putem lupta?”. Vedeţi, a scăzut în noi conştiinţa demnităţii umane, a vocaţiei umane. Omul nu e simplu animal, adică să trăiască dominat numai de cele două instincte: al conservării insului prin hrană şi al conservării speciei prin reproducere. Aceasta este condiţia vieţii biologice a animalului.

Omul, prin suflarea divină de viaţă în el, e chemat la patru activităţi specifice lui: contemplarea religioasă (morală), distincţia între bine şi rău, arta şi ştiinţa. Acestea îl califică, îl încununează pe om în vocaţia sa, specific umană, şi atunci energiile pe care omul le poartă în el, cu care este înzestrat omul, aceste energii trebuiesc transfigurate, convertite în valori religioase, morale, artistice, ştiinţifice, şi, când are omul un ideal mai înalt, le biruie.

Noi ştim cât de influentă este în ziua de astăzi acea latură a psihanalizei, latura aceea susţinută de Sigmund Freud, după care principiul psihologic principal în om e plăcerea. Alfred Adler, pe

latura cealaltă, consideră drept caracteristică principală a omului voința de putere. După Freud, erotismul; după celălalt, violența. Şi filmele noastre, multe dintre ele, îndeosebi acestea două le cultivă, ba, mai mult, au curajul să spună că dacă nu-ți satisfaci plăcerea, îndeosebi sexuală şi senzuală, sau voința de putere, te îmbolnăveşti, deoarece aceste dorințe refulate provoacă nevroze, psihoze, psihopatii. Şi de aproape 150 de ani noi trăim sub impactul acestor principii postulate. Lor le-a venit însă răspuns, şi vom publica în privința aceasta un studiu, un răspuns, de la un alt psihanalist, Victor Frankl, care a trăit după Freud (1856 -1939) şi Adler (1870-1937). Frankl trăieşte între 1905 şi 1997. Eu am avut o corespondență cu el.

Frank le răspunde acestora: „Nu frustrările sexuale, nu complexele de inferioritate îl nevrozează pe om, nu această nesatisfacere a plăcerii, ci vidul spiritual, lipsa de sens a existenței. Şi auziți cuvinte ca la Evanghelie: „Ceea ce-l caracterizează în mod esențial pe om este depăşirea de sine, transcenderea de sine”!

Apoi tot el continuă: „Omul, în adâncul lui, caută ceva care este altceva decât el însuşi, şi caută pe cineva care să-l poată iubi".

„Omul se poate - tot de la el citire - împlini pe sine, în măsura în care se uită pe sine, deci se leapădă de sine şi se realizează pe un alt plan de existență". Deci caută ceea ce este altceva. Ce este acest altceva decât ceea ce eşti tu? Tocmai acea lumină necreată, iubiților, adică Dumnezeirea şi sensul existenței, Care este Dumnezeu, şi caută pe cineva care-l poate iubi! Ori persoana, Mirele pe care-L poți iubi, este Hristos.

Călugărițele, călugării, isihaştii, oamenii Rugăciunii lui Iisus, aici îşi descoperă dăruirea trupului: nu anularea lui, nu privarea trupului de energiile lui, ci transfigurarea plăcerii în bucuria harului şi transfigurarea violenței în lupta împotriva răului. Deci aceste trăsături ale firii se transfigurează.

Parcă-mi vine să spun că tineretul creştin ar trebui să înțeleagă acest eroism al harului, având temeiul, deodată, atât al Sfintei Scripturi, cât şi al ştiinței, cum

mărturiseşte acest mare savant, Victor Frank.

Vidul spiritual, adică lipsa lui Dumnezeu, lipsa de sens a existenței, lipsa harului dumnezeiesc - aceasta este suferința şi noi putem s-o biruim prin Hristos, prin aceste transfigurări de care am vorbit mai înainte, şi aşa putem să ieşim din coşmarul acesta al erotismului şi al violenței care ne agresează. Noi aşa vedem problema şi credem că acesta este adevărul cel mai adânc al vieții omului.

Să aveți cu toții, iubiților, „bucurie divină şi inima în lumină”!

Redactor: Ovidiu George Clapa
Corector: Sebastian Schipor
Tehnoredactor: Alina Andrei
Culegere computerizată: Dana Chivulescu
Design: Gabriela Radu
DTP: Leonard Lunguleac

Bun de tipar: 2013. Apărut: 2013
Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IAȘI
Tel.: (0232)216693; (0232)218324; Fax: (0232)216694
http://www.doxologia.ro,
E-mail: editura@doxologia.ro